

Protocol gebiedsdossiers voor drinkwaterwinningen

Vastgesteld door Stuurgroep Water op 14 december 2016

Inhoudsopgave

0	Over dit protocol—3
0.1	Doel en status protocol—3
0.2	Leeswijzer—3
1	Inleiding—4
1.1	Aanleiding en context—4
1.2	Scope en reikwijdte gebiedsdossiers—5
1.3	Het cyclische proces van gebiedsdossiers—6
2	Proces en organisatie—8
2.1	Proces—8
2.1.1	Opstellen/actualiseren gebiedsdossier—8
2.1.2	Opstellen/actualiseren uitvoeringsprogramma—8
2.1.3	Borgen doorwerking van maatregelen—8
2.1.4	Uitvoering en monitoren voortgang—9
2.1.5	Evaluatie en voorbereiden actualisatie gebiedsdossier en uitvoeringsprogramma—10
2.2	Organisatie—10
2.3	Communicatie en informatievoorziening—11
3	Gebiedsdossier: problemen en risico's in beeld—12
3.1	Inzet op duurzame veiligstelling van de drinkwaterwinning—12
3.2	Problemen en risico's in beeld—12
3.3	Bepalen (rest)opgave winning—13
3.4	Inhoud gebiedsdossier voor grondwater- en oppervlaktewaterwinningen—14
4	Uitvoeringsprogramma: van problemen en risico's naar maatregelen—17
4.1	Van problemen en risico's naar maatregelen—17
4.2	Maatregelen, effectiviteit en doelbereik—18
4.3	Ex ante evaluatie—19
4.4	Inhoud uitvoeringsprogramma—20

0 Over dit protocol

0.1 Doel en status protocol

Het doel van dit protocol is richting geven aan inhoud, proces en organisatie van:

- het instrument gebiedsdossiers voor drinkwaterwinningen;
- de bijbehorende uitvoeringsprogramma's.

Het protocol richt zich tot de opstellers van de gebiedsdossiers en daarbij behorende uitvoeringsprogramma's om tot een vergelijkbare aanpak en opzet van de dossiers te komen. Het maakt tevens duidelijk aan de overige partijen die hierbij zijn betrokken wat er van hen wordt verwacht.

Het protocol is voorbereid door de landelijke projectgroep gebiedsdossiers waarin provincies, drinkwaterbedrijven, VEWIN, UvW, VNG, RWS en IenM zijn vertegenwoordigd. Het protocol is vastgesteld in de Stuurgroep Water. Hiermee spreken de betrokken partijen af de werkwijze en afspraken te volgen zoals in dit protocol beschreven.

0.2 Leeswijzer

Dit protocol bestaat na een inleiding uit drie samenhangende onderdelen:

1. Proces en organisatie:
Het opstellen en actualiseren van gebiedsdossiers is gekoppeld aan de zesjarige plancyclus van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Hierbinnen is een aantal zich herhalende processtappen onderscheiden. De organisatie van dit proces wordt beschreven aan de hand van de betrokken partijen en hun taken en verantwoordelijkheden.
2. Het gebiedsdossier:
Het protocol beschrijft de doelen voor een duurzame veiligstelling van drinkwaterwinningen en de wijze waarop problemen en risico's die het realiseren van die doelen in de weg (kunnen) staan in beeld moeten worden gebracht. Hiermee biedt het dossier inzicht in de mate waarin doelen (mogelijk) niet worden gehaald en daarmee in de (rest)opgave waar partijen zich voor gesteld zien om de winning duurzaam veilig te stellen. Tevens is een inhoudsopgave opgenomen voor gebiedsdossiers voor grondwater- en oppervlaktewaterwinningen.
3. Het uitvoeringsprogramma:
Het protocol beschrijft hoe kan worden gekomen van problemen en risico's in de gebiedsdossiers naar maatregelen, een werkwijze om inzicht in de effectiviteit en de mate van doelbereik van maatregelen te verbeteren en wijze van uitvoering van een ex ante evaluatie om vast te kunnen stellen in hoeverre doelen worden gehaald. Ten slotte is een inhoudsopgave voor het uitvoeringsprogramma opgenomen.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en context

Doel gebiedsdossier

Het doel van gebiedsdossiers is om in een gezamenlijk proces met belanghebbenden de problemen en risico's voor drinkwaterwinningen in beeld te brengen die een duurzame veiligstelling van de drinkwaterwinning mogelijk in de weg staan. Het gebiedsdossier biedt hiermee inzicht in de mate waarin doelen (mogelijk) niet worden gehaald en daarmee in de (rest)opgave waar partijen zich voor gesteld zien om de winning duurzaam veilig te stellen. Deze (rest)opgave vormt de basis voor het maken van afspraken over te nemen maatregelen. Gebiedsdossiers dragen daarmee bij aan de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening conform artikel 2 van de Drinkwaterwet. Tevens vormt het gebiedsdossier een instrument om de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water voor drinkwaterbronnen (artikel 7) te realiseren.

Voorgeschiedenis

In 2010 zijn bestuurlijke afspraken gemaakt over doelen, status, regie en planning (de landelijke afspraken gebiedsdossiers¹). Het RIVM heeft in 2007 een protocol gebiedsdossiers opgesteld, deze is geactualiseerd in 2010. Inmiddels is voor alle winningen een gebiedsdossier opgesteld. Voor de meeste winningen is ook een uitvoeringsprogramma al dan niet bestuurlijk vastgesteld.

Verbeterpunten naar aanleiding van evaluatie eerste generatie gebiedsdossiers

In 2014 heeft het RIVM de eerste generatie gebiedsdossiers geëvalueerd en samen met betrokken partijen een aantal verbeterpunten geformuleerd.

Deze verbeterpunten hebben betrekking op:

- een herbezinning op de scope en de reikwijdte van de gebiedsdossiers;
- het beter/vollediger in beeld krijgen van de problemen en risico's (onder meer via versterking monitoring);
- verduidelijking van het toetsingskader, aan welke doelen moet je voldoen en hoe toets je daaraan;
- hoe kom je tot een effectief pakket aan maatregelen dat problemen en risico's daadwerkelijk aanpakt en doelen dichterbij brengt;
- versterken inzicht in effectiviteit van maatregelen en mate van doelbereik;
- hoe maak je afspraken over de benodigde maatregelen en hoe borg je de doorwerking en uitvoering ervan;
- afspraken toevoegen over de inhoud van het uitvoeringsprogramma;
- ontwikkelen van een toolbox en best practices ter ondersteuning van de implementatie van het protocol.

De landelijke projectgroep gebiedsdossiers heeft het protocol gebiedsdossiers herzien en daarbij deze verbeterpunten betrokken. Over ondersteuning van de implementatie van het protocol worden separaat afspraken gemaakt.

¹ Afspraken invoering gebiedsdossiers waterwinning voor de openbare drinkwatervoorziening, 16 juni 2010.

1.2 Scope en reikwijdte gebiedsdossiers

Een gebiedsdossier voor elke drinkwaterwinning

Voor elke winning voor de openbare drinkwatervoorziening wordt een gebiedsdossier en bijbehorend uitvoeringsprogramma opgesteld, en actueel gehouden in een cyclisch planproces.

Duurzame veiligstelling van de drinkwaterwinning

Doelstelling van een gebiedsdossier is de duurzame veiligstelling van de drinkwaterwinning. Hiervan is sprake als voldaan wordt aan de gestelde KRW-doelen voor drinkwaterwinningen (artikel 7) en de drinkwatervoorziening geen gevaar loopt vanwege kwantitatieve problemen.

Reikwijdte

In lijn met de landelijke afspraken gebiedsdossiers richten de gebiedsdossiers zich op de beschikbaarheid van bronnen en de bescherming daarvan tegen verontreiniging. Ten aanzien van de beschikbaarheid richt dit protocol zich thans expliciet(er) op het aspect kwantitatieve veiligstelling van de bronnen. Met betrekking tot mogelijke risico's voor de kwaliteit worden nu ook ontwikkelingen in de ondergrond meegenomen.

Risico's van klimaatverandering worden niet betrokken omdat dit de tijdshorizon van het gebiedsdossier overschrijdt. Problemen en maatregelen komen om die reden in andere kaders aan de orde (Deltaprogramma Zoetwater).

Strategische grondwatervoorraden maken (vooralsnog) geen onderdeel uit van de gebiedsdossiers, omdat de dossiers zich thans richten op de bescherming van bestaande winningen.

Gebiedsdossiers en uitvoeringsprogramma's

Het gebiedsdossier bevat feitelijke informatie over het beschouwde gebied waarmee de problemen en risico's voor de winning zo volledig mogelijk in beeld komen. De bijbehorende uitvoeringsprogramma's bevatten afspraken over welke maatregelen door welke belanghebbende worden uitgevoerd om de problemen en risico's aan te pakken dan wel te ondervangen en daarmee de winning duurzaam veilig te stellen. Het uitvoeringsprogramma wordt bestuurlijk bekrachtigd.

Betrokkenheid en draagvlak

Het gebiedsdossier en het uitvoeringsprogramma worden samen met belanghebbenden opgesteld. Daardoor worden ze breed gedragen. Dit bevordert de doorwerking en uitvoering van de maatregelen.

Scope gebiedsdossier voor grondwaterwinningen

Bij gebiedsdossiers voor grondwaterwinningen gaat het erom dat in een voldoende ruim gebied om de winning heen mogelijke risico's voor de winning in beeld komen, inclusief de ondergrond voor zover deze invloed kan hebben op de winning. Gebiedsdossiers hebben ten minste betrekking op het grondwaterbeschermingsgebied. Naar inschatting van het bevoegd gezag heeft het gebiedsdossier ook betrekking op een groter deel van het intrekgebied van de betreffende winning; wat hiervoor nodig en zinvol is kan per winning en per risico verschillen.

Scope gebiedsdossier voor oppervlaktewaterwinningen uit rijkswateren

Voor oppervlaktewaterwinningen uit rijkswateren wordt een gebiedsdossier opgesteld op twee ruimtelijke schaalniveaus. Eerst wordt gekeken naar problemen en risico's voor de innamepunten in de stroomgebieden van Maas en Rijn als gevolg van activiteiten in het Nederlandse deel van het bovenstroomse gebied en als gevolg van verontreinigingen die

afkomstig zijn uit het buitenland. Voor dat bovenstroomse deel in Nederland van het stroomgebied van Rijn en Maas wordt een gebiedsdossier ('rivierdossier') opgesteld. De benodigde maatregelen worden in het uitvoeringsprogramma opgenomen. Onder de maatregelen valt ook het zo nodig (laten) agenderen van grensoverschrijdende problemen en risico's in het internationale overlegcircuit.

Vervolgens wordt een gebiedsdossier opgesteld voor de directe omgeving van de individuele winningen. Het betreft gebieden rondom het innamepunt waarbinnen een verontreiniging van het oppervlaktewater het innamepunt in minder dan zes uur kan bereiken. Het gebiedsdossier voor deze gebieden is primair gericht op risico's als gevolg van incidenten en calamiteiten.

Scope gebiedsdossier voor oppervlaktewaterwinningen uit regionale wateren

Voor winningen vanuit regionale oppervlaktewateren zoals de Drentsche Aa wordt in het gebiedsdossier het gehele bovenstrooms van het innamepunt gelegen deel van het stroomgebied beschouwd.

Scope gebiedsdossier voor oevergrondwaterwinningen

Oevergrondwaterwinningen zijn een bijzondere vorm van grondwaterwinningen, waarbij naast de kwaliteit van het onttrokken grondwater de kwaliteit en kwantiteit van het infiltrerende oppervlaktewater wordt meegenomen in de risicoanalyse.

Voor oevergrondwaterwinningen langs Rijn en Maas worden eventuele problemen en risico's die samenhangen met de kwaliteit van het oppervlaktewater beschreven in de bovengenoemde rivierdossiers van Rijn en Maas.

In het gebiedsdossier van de oevergrondwaterwinning Vechterweerd worden problemen en risico's beschreven die het gevolg zijn van de kwaliteit van het oppervlaktewater in de Overijsselse Vecht².

Overige winningen voor menselijke consumptie

Het protocol gebiedsdossiers richt zich niet op overige winningen voor menselijke consumptie.

Relatie met waterveiligheidsplannen

Gebiedsdossiers staan los van waterveiligheidsplannen zoals ontwikkeld door de Wereld Gezondheidsorganisatie (WHO), maar bieden qua inhoud wel het bronnendeel daaruit.

1.3 Het cyclische proces van gebiedsdossiers

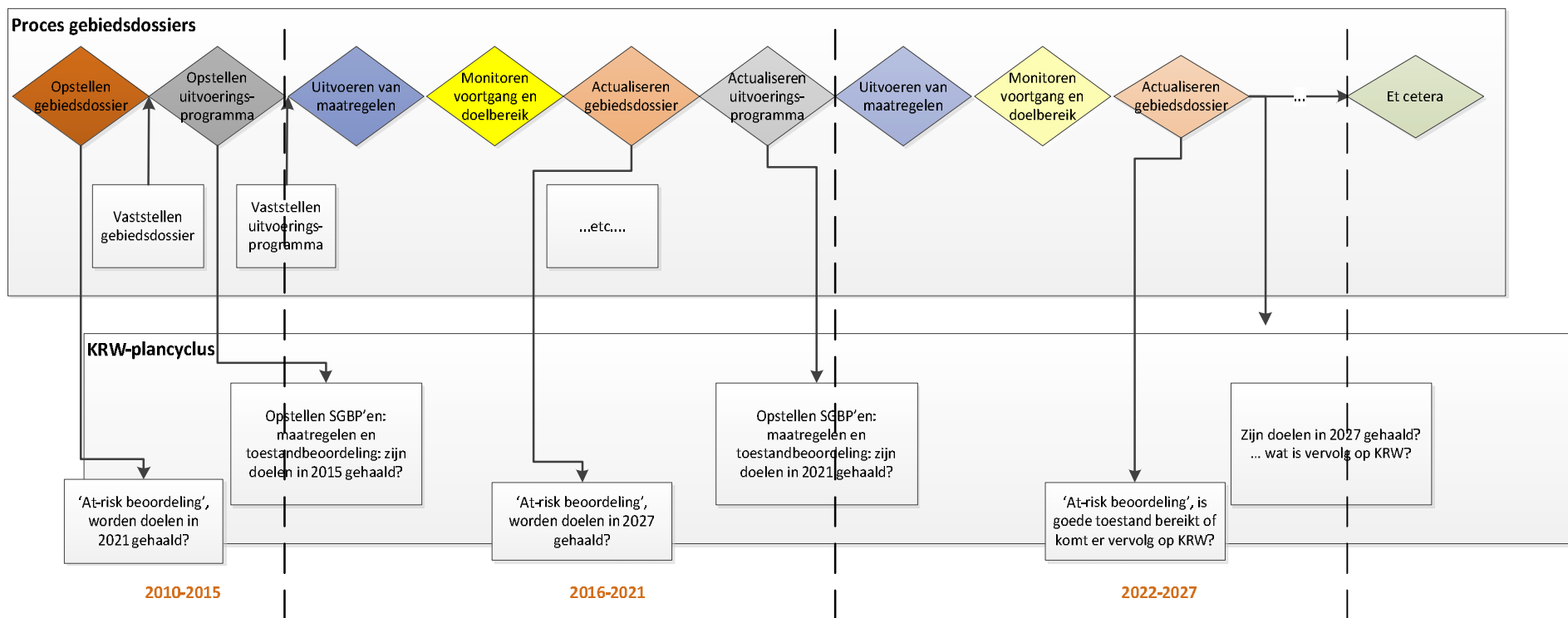
Cyclisch proces van plannen, uitvoeren, monitoren, en actualiseren

Na het opstellen van de gebiedsdossiers en uitvoeringsprogramma's wordt - na borging van de maatregelen in afspraken en plannen - uitvoering gegeven aan de maatregelen, via monitoring wordt de effectiviteit van de maatregelen en het behalen van de gestelde doelen geëvalueerd waarna de gebiedsdossiers en uitvoeringsprogramma's opnieuw kunnen worden geactualiseerd. Dit gebeurt in een zesjaarlijkse cyclus, die aansluit bij de plancyclus van de KRW.

Afstemming met proces KRW

Het proces van gebiedsdossiers loopt vooruit op de plancyclus van de KRW, om tijdig input te kunnen leveren aan het KRW-proces, zie figuur 1.

² Voor de Overijsselse Vecht geldt dat in het gebiedsdossier problemen en risico's als gevolg van activiteiten in het Nederlandse deel van het stroomgebied en als gevolg van eventuele verontreinigingen die afkomstig zijn uit Duitsland worden beschreven. Problemen en risico's als gevolg van activiteiten in Duitsland worden in het internationale overlegcircuit geagendeerd.

Figuur 1. Proces gebiedsdossiers in relatie tot de KRW-plancyclus.

2 Proces en organisatie

2.1 Proces

In het cyclische planproces worden de volgende stappen onderscheiden:

1. Opstellen/actualiseren gebiedsdossier
2. Opstellen/actualiseren uitvoeringsprogramma
3. Borgen doorwerking van maatregelen
4. Uitvoering en monitoren voortgang
5. Evaluatie en actualisatie gebiedsdossier en uitvoeringsprogramma

Deze stappen worden hierna beschreven.

2.1.1 *Opstellen/actualiseren gebiedsdossier*

In het gebiedsdossier brengen partijen problemen en risico's met betrekking tot een drinkwaterwinning in beeld die een duurzame veiligstelling van de winning in de weg kunnen staan. Het gebiedsdossier biedt hiermee inzicht in de mate waarin doelen (mogelijk) niet worden gehaald en daarmee in de (rest)opgave waar partijen zich voor gesteld zien om de winning duurzaam veilig te stellen. Deze (rest)opgave vormt de basis voor het maken van afspraken over te nemen maatregelen in het uitvoeringsprogramma.

In hoofdstuk 3 wordt nader ingegaan op het gebiedsdossier. Het beschrijft de doelen waaraan moet worden getoetst, wijze waarop problemen en risico's die het realiseren van die doelen in de weg (kunnen) staan in beeld moeten worden gebracht en de wijze waarop op basis daarvan de (rest)opgave voor een winning wordt bepaald. Tevens is een inhoudsopgave opgenomen voor gebiedsdossiers voor grondwater- en oppervlaktewaterwinningen.

2.1.2 *Opstellen/actualiseren uitvoeringsprogramma*

De volgende stap in het proces betreft het voorbereiden en opstellen van de uitvoeringsprogramma's. In het uitvoeringsprogramma maken partijen afspraken over de maatregelen waarmee de problemen en risico's uit het gebiedsdossier worden aangepakt dan wel zoveel als mogelijk worden ondervangen. Over deze maatregelen worden in het uitvoeringsprogramma ook afspraken vastgelegd over doorwerking ervan in plannen, uitvoering en monitoring. Het uitvoeringsprogramma geeft tevens inzicht in de mate van doelbereik aan het eind van de planperiode op basis van de overeengekomen maatregelen.

In hoofdstuk 4 wordt nader ingegaan op het uitvoeringsprogramma. Hierin wordt beschreven hoe kan worden gekomen van problemen en risico's in de gebiedsdossiers naar maatregelen. Ook wordt een werkwijze beschreven om inzicht te krijgen in de effectiviteit en de mate van doelbereik van maatregelen en om een ex ante evaluatie uit te voeren waarmee kan worden vastgesteld in hoeverre doelen worden gehaald. Ten slotte is een inhoudsopgave voor het uitvoeringsprogramma opgenomen.

2.1.3 *Borgen doorwerking van maatregelen*

In het uitvoeringprogramma worden tevens afspraken vastgelegd over het borgen van de doorwerking van maatregelen.

Algemeen

Maatregelen moeten hun doorwerking vinden in bestaand instrumentarium³. Dit betreft onder meer:

- water(beheer)plannen op verschillende schaalniveaus;
- structuurvisies, bestemmingsplannen;

³ En straks het instrumentarium onder de Omgevingswet.

- gemeentelijke rioleringsplannen;
- provinciale grondwaterbeschermingszones / - verordeningen;
- calamiteitenplannen (van onder meer ProRail, veiligheidsregio's, waterbeheerders);
- vergunningverlening (zo nodig aanpassing kader voor vergunningverlener);
- meet- en monitoringsplannen.

Doorwerking kan plaatsvinden via:

- afspraken met gebiedspartners (gebiedsgerichte maatregelen);
- agendering van generieke (inter)nationale maatregelen bij het rijk;
- overige afspraken (bijvoorbeeld met veiligheidsregio's).

Generieke (inter)nationale maatregelen kunnen bij het rijk worden geagendeerd:

- op basis van een bredere beschouwing, (ex ante) evaluatie of onderzoek waaruit blijkt dat gebiedsgerichte maatregelen niet voldoende zijn om de gestelde doelen te bereiken, of dat het huidige generieke beleid op onderdelen tekort schiet.

Doorwerking in KRW-traject

Maatregelen kunnen via het reguliere KRW-proces in de KRW doorwerken. De KRW kent een maatregelenlijst, waar maatregelen uit de gebiedsdossiers en uitvoeringsprogramma's op terecht komen:

- die doelmatig en proportioneel bijdragen aan het halen van de KRW-doelen als de winning niet op orde is, op basis van uitvoerbaarheid en kosten- en milieueffectiviteit;
- waarvoor afspraken zijn gemaakt tussen partijen over verantwoordelijkheid en financiering;
- die bestuurlijke instemming hebben van betrokken partijen.

Deze maatregelen kunnen:

- zowel generiek (via SGBPs, NWP, etc.) als gebiedsgericht (via waterplannen, POP, etc.) zijn;
- zowel preventief als curatief zijn;
- zowel reeds uitgevoerde als in uitvoering zijnde maatregelen betreffen of maatregelen die uitgevoerd worden in de komende planperiode;

Maatregelen op de KRW-maatregelenlijst vallen onder het regime van de KRW met een uitvoeringsplicht en plicht tot rapportage en verantwoording. Maatregelen moeten hiertoe terugkomen in het daartoe ter beschikking staand instrumentarium (NWP, SGBP's, waterbeheerplannen).

Wat te doen bij onvoldoende doorwerking van maatregelen

Het uitvoeringsprogramma bevat afspraken over maatregelen(pakketten) die in hun samenhang beogen de gestelde doelen te bereiken. Bij onvoldoende doorwerking van maatregelen spreken partijen elkaar hier bestuurlijk op aan. Onvoldoende doorwerking van maatregelen in KRW-verband wordt geagendeerd in de Regionale Bestuurlijke Overleggen (RBO's).

2.1.4 *Uitvoering en monitoren voortgang*

In het uitvoeringsprogramma worden tevens afspraken vastgelegd over de uitvoering van maatregelen, het monitoren van de voortgang en het op basis daarvan eventueel tussentijds bijsturen van de uitvoering.

Jaarlijkse voortgangsgesprekken

Tijdens de uitvoeringsfase wordt de voortgang actief bewaakt. Dat gebeurt in elk geval één keer per jaar door middel van voortgangsgesprekken met de betrokken partijen.

De voortgangsgesprekken omvatten ten minste:

- de voortgang van de uitvoering van de overeengekomen maatregelen;
- bij oppervlaktewaterwinningen de jaarlijkse check op overschrijding van normen en signaleringswaarden om hier zo nodig tussentijds op in te kunnen spelen (conform protocol monitoring en toetsing drinkwaterbronnen KRW);
- het signaleren van eventuele nieuwe problemen en risico's.

Tussentijdse bijsturing van de uitvoering

In het uitvoeringsprogramma kunnen afspraken worden opgenomen over eventuele tussentijdse bijsturing van de uitvoering, op basis van monitoringsgegevens of voortgang van de uitvoering. Dit kan betrekking hebben op extra inspanningen om maatregelen van de grond te krijgen, aanvullend te nemen maatregelen, aanvullende monitoring en dergelijke.

Wat te doen bij onvoldoende voortgang

Bij de voortgangsgesprekken wordt het gehele maatregelenpakket betrokken. Problemen met het realiseren van de gestelde doelen waarvoor geen goede oplossingen kunnen worden gevonden, worden bestuurlijk geagendeerd. Problemen met KRW-maatregelen kunnen worden geagendeerd in de RBO's.

2.1.5 *Evaluatie en voorbereiden actualisatie gebiedsdossier en uitvoeringsprogramma*

Er wordt tijdig begonnen met de voorbereiding van de volgende plancyclus. Hiervoor worden de volgende stappen onderscheiden:

- uiterlijk halverwege de planperiode worden op basis van de beschikbare informatie over monitoring en toetsing de bereikte resultaten geëvalueerd;
- op basis hiervan wordt gestart met de voorbereiding van de actualisatie van het gebiedsdossier;
- nieuwe afspraken over een aangepast pakket van maatregelen worden in een geactualiseerd uitvoeringsprogramma vastgelegd;
- indien nodig kunnen kort voor de volgende planperiode zaken nog worden bijgesteld op grond van op dat moment beschikbare recentere informatie uit monitoring en toetsing;
- (afspraken over) doorwerking van maatregelen (inclusief KRW).

Deze stappen worden ondersteund met een evaluatie. Deze evaluatie:

- geeft inzicht in de voortgang met betrekking tot de beschikbaarheid en kwaliteit van de bronnen en het doelbereik en de voortgang van de uitvoering van maatregelen;
- signaleert mogelijke nieuwe problemen en risico's;
- maakt met betrekking tot kwaliteitsontwikkelingen en doelbereik gebruik van de gegevens op basis van het protocol monitoring en toetsing drinkwaterbronnen KRW;
- kan ook aanbevelingen bevatten voor aanpassing van generiek beleid;
- kan ook aanbevelingen bevatten voor proces en inhoud van het gebiedsdossier en uitvoeringsprogramma;
- levert de basisinformatie en vormt de voorbereiding voor de actualisatie van het gebiedsdossier en uitvoeringsprogramma.

2.2 Organisatie

Uitgangspunten

Ten aanzien van rollen, taken en verantwoordelijkheden geldt dat gemaakte afspraken onder de landelijke afspraken gebiedsdossiers (2010)¹ over regierol, taken en verantwoordelijkheden van de betrokken partijen en kosten die gemaakt worden, van kracht blijven.

In voorliggend protocol zijn nadere afspraken opgenomen over de te doorlopen stappen in het proces en ook over de organisatie, om rollen en taken op onderdelen specifiek(er) te duiden met het oog op betere borging, maar deze zijn wel steeds in lijn met - dan wel op onderdelen een nadere uitwerking of precisering van - de landelijke afspraken gebiedsdossiers.

Regierol

De regierol is bij de provincies neergelegd. De inmiddels met provincies gemaakte afspraken om de regierol voor specifieke winningen bij RWS en waterschap(pen) neer te leggen - de landelijke afspraken bieden die mogelijkheid - blijven van kracht. In aanvulling hierop wordt afgesproken de regierol voor de rivierdossiers (die zijn nieuw in het kader van voorliggend protocol) bij RWS neer te leggen.

In de landelijke afspraken is een nadere invulling van de regierol opgenomen. Die blijft gelden, maar er is wel aanleiding om deze in het kader van voorliggend protocol op onderdelen nader te preciseren. Samengevat omvat de regierol als belangrijkste taken:

- organiseren van het cyclische proces om gebiedsdossiers en uitvoeringsprogramma's op te stellen, actueel te houden en de voortgang te bewaken;
- hiertoe ervoor zorgen dat de processtappen als aangegeven in dit protocol (par. 2.1) worden doorlopen;
- ervoor zorgen dat per processtap de benodigde partijen worden betrokken;
- ervoor zorgen dat per processtap de in dit protocol overeengekomen acties worden uitgevoerd door de partijen die daarvoor aan de lat staan;
- signaleren van knelpunten en die zo nodig bestuurlijk agenderen.

Te betrekken partijen en hun taken

Te betrekken partijen zijn naast het drinkwaterbedrijf de bestuursorganen die een zorgplicht hebben voor de drinkwatervoorziening (zie: Drinkwaterwet). Voorts kan er voor worden gekozen om bij het gebiedsdossier of het uitvoeringsprogramma derden te betrekken.

Per type winning zijn in elk geval betrokken:

- voor grondwaterwinningen het drinkwaterbedrijf, gemeenten in het intrekgebied en indien relevant de waterbeheerder(s);
- in het geval van de rivierdossiers ligt de regierol bij RWS en zijn waterschappen betrokken die bovenstrooms van het innamepunt zijn gelegen, evenals de drinkwaterbedrijven;
- voor gebiedsdossiers voor individuele oppervlaktewaterwinningen zijn dit het drinkwaterbedrijf, de waterbeheerder van het betreffende oppervlaktewater, gemeenten in de directe omgeving van het innamepunt, de provincie en, indien van toepassing, het waterschap dat verantwoordelijk is voor direct bovenstrooms gelegen zijtakken/-kanalen. Bij de gebiedsdossiers van oppervlaktewaterwinningen vanuit rijkswateren zijn de provincies, gemeenten en waterschappen betrokken met gebieden binnen de 6-uurszone vanaf het innamepunt;
- bij oevergrondwaterwinningen worden zowel de partijen betrokken vanuit perspectief grond- als oppervlaktewaterwinning.

De betrokken partijen hebben in lijn met de landelijke afspraken de volgende taken⁴:

- invulling geven aan hun eigen rol, taak en verantwoordelijkheid in het cyclische planproces;
- tijdig vanuit de eigen verantwoordelijkheid gewenste informatie aanleveren⁵;
- het actief participeren in het opstellen van het gebiedsdossier;
- het binnen de eigen organisatie afstemmen van de gewenste maatregelen en het bevorderen van intern draagvlak daarvoor; dit gebeurt in het kader van het uitvoeringsprogramma;
- het in het kader van hun eigen planvorming besluiten over de maatregelen in het uitvoeringsprogramma die onder hun verantwoordelijkheid vallen;
- de uitvoering van deze maatregelen en bewaking daarvan ter hand nemen.

Rol landelijke projectgroep gebiedsdossiers

In aanvulling op de landelijke afspraken wordt overeengekomen dat de landelijke projectgroep gebiedsdossiers fungeert als platform. Belangrijkste taken zijn:

- algemene kwaliteitsbewaking van het instrument gebiedsdossiers;
- opstellen / actualiseren protocol gebiedsdossiers;
- bewaken en faciliteren implementatie protocol;
- centraal agenderen van discussie- en knelpunten;
- coördinatie landelijke evaluatie van de gebiedsdossiers.

2.3

Communicatie en informatievoorziening

Het protocol wordt toegankelijk gemaakt via de Helpdesk Water.

⁴ Formuleringen beperkt aangepast, omdat thans ook afspraken over het uitvoeringsprogramma in dit protocol worden gemaakt.

⁵ Deze zijn nader gepreciseerd in de landelijke afspraken.

3 Gebiedsdossier: problemen en risico's in beeld

In het gebiedsdossier brengen partijen problemen en risico's met betrekking tot drinkwaterwinningen in beeld die een duurzame veiligstelling van de drinkwaterwinning mogelijk in de weg staan. Het gebiedsdossier biedt hiermee inzicht in de mate waarin doelen (mogelijk) niet worden gehaald en daarmee in de (rest)opgave waar partijen zich voor gesteld zien om de winning duurzaam veilig te stellen. Deze (rest)opgave vormt de basis voor het maken van afspraken over te nemen maatregelen in het uitvoeringsprogramma.

3.1 Inzet op duurzame veiligstelling van de drinkwaterwinning

Doelstelling is duurzame veiligstelling van de drinkwaterwinning. Hiervan is sprake als:

- voldaan wordt aan de gestelde KRW doelen;
- de drinkwatervoorziening geen gevaar loopt vanwege kwantitatieve problemen.

KRW-doelen

De KRW heeft kwaliteitsdoelstellingen geformuleerd, waaraan de waterkwaliteit van de winningen moet worden getoetst. Dit betreft:

- geen achteruitgang van de waterkwaliteit (resultaatverplichting);
- streven naar verbetering waterkwaliteit met oog op vermindering zuiveringsinspanning (inspanningsverplichting).

Om aan de KRW-doelen te kunnen toetsen zijn getalswaarden voor stoffen of stofgroepen vastgesteld. Dit betreft:

- milieukwaliteitseisen voor in te nemen oppervlaktewater voor drinkwaterbereiding in het (gewijzigde) Besluit kwaliteitseisen en monitoring water 2009 (Bkmw 2009); realiseren hiervan is een resultaatverplichting;
- signaleringswaarden in het protocol monitoring en toetsing drinkwaterbronnen KRW:
 - voor grondwater is de signaleringswaarde gelijk gesteld aan de drinkwaternorm;
 - voor opkomende stoffen moet bij overschrijding van de signaleringswaarde van 0,1 µg/l een risicobeoordeling voor de betreffende stof worden uitgevoerd om te bezien of deze in de aangetroffen concentratie relevant is voor de drinkwaterwinning en of er aanleiding is voor het nemen van maatregelen.

De signaleringswaarde geeft een handvat om te toetsen of voldaan wordt aan de doelstelling van verbetering van de waterkwaliteit met het oog op vermindering van de zuiveringsinspanning.

De KRW heeft ook bepalingen ten aanzien van de tijd/periode waarin de kwaliteitsdoelstellingen moeten zijn gerealiseerd:

- KRW-doelen moeten uiterlijk 2027 zijn gehaald;
- motivering voor een eventuele fasering naar de derde en laatste KRW-planperiode moet voldoen aan art. 4 KRW.

Kwantitatieve veiligstelling

De drinkwaterwinning mag geen gevaar lopen vanwege kwantiteitsproblemen:

- voor grondwaterwinningen moet hiervoor worden getoetst of de vergunde hoeveelheid te onttrekken grondwater kan worden benut;
- bij oppervlaktewaterwinningen moet er rekening mee worden gehouden dat bij verminderde kwantitatieve beschikbaarheid de kwaliteit van het water sterk kan verslechteren vanwege een toename van concentraties van stoffen.

3.2 Problemen en risico's in beeld

In de gebiedsdossiers worden problemen en risico's die het realiseren van een duurzame veiligstelling van de drinkwaterwinning in de weg (kunnen) staan in beeld gebracht.

Toepassing protocol monitoring en toetsing drinkwaterbronnen KRW

Hiertoe moet als eerste gebruik worden gemaakt van de *feitelijke* gegevens die verzameld worden door toepassing van het protocol monitoring en toetsing drinkwaterbronnen KRW.

Toepassing van dit protocol levert inzicht in:

- voor welke parameters bij oppervlaktewaterwinningen de milieukwaliteitseis is overschreden en in welke mate;
- voor welke parameters de signaleringswaarde op de waterwinlocatie is overschreden en in welke mate;
- voor welke parameters voor grondwater de gemeten stofconcentratie in de waarnemingsputten de hoogte van de signaleringswaarde overschrijdt en in welke mate;
- voor welke parameters in grondwater de signaleringswaarde in de winputten (naar verwachting) wordt overschreden en in welke mate;
- voor welke opkomende stoffen er vanwege overschrijding van de signaleringswaarde een risicobeoordeling moet plaatsvinden;
- voor welke opkomende stoffen op basis van een risicobeoordeling is vastgesteld dat ze een potentieel risico vormen voor de drinkwaterwinning;
- of er sprake is van achteruitgang van de kwaliteit en voor welke parameters;
- of en in welke mate er sprake is van verbetering van de kwaliteit, met het oog op vermindering van de zuiveringsinspanning.

Scan op overige relevante ontwikkelingen die een risico inhouden dat doelen niet worden gehaald

Daarnaast wordt gescand op overige relevante ontwikkelingen die drinkwaterbronnen kwalitatief en kwantitatief kunnen bedreigen en daarmee het realiseren van de gestelde doelen in de weg kunnen staan.

Hierbij gaat het onder meer om het in beeld brengen van:

- ruimtegebruik / ruimtelijke ontwikkelingen die de kwaliteit (kunnen) bedreigen;
- oude bodemverontreinigingen die winningen potentieel bedreigen;
- ontwikkelingen in de ondergrond (bodem als energieleverancier, lekkende rioleringen);
- mate waarin preventief grondwaterbeschermingsbeleid al dan niet voldoende is geborgd;
- risicovolle ontwikkelingen / activiteiten die aanleiding kunnen geven tot calamiteiten of incidenten;
- mate waarin calamiteiten al dan niet in voldoende mate zijn afgedekt via calamiteitenplannen;
- aantallen, tijdsduur en aanleiding innamestops door drinkwaterbedrijven;
- ontwikkelingen die aanleiding kunnen geven tot een verminderde kwantitatieve beschikbaarheid van de bronnen (beperkingen met het oog op natuur, optrekken van verzilt grondwater, voorkomen dat een bodemverontreiniging wordt aangetrokken, extreme fluctuaties oppervlaktewater).

Early warning voor grondwater

Ten slotte moet voor grondwater de opzet van een early warning systeem bijdragen aan betere monitoring en tijdig inzicht in problemen en risico's, waarmee het in beeld brengen van problemen en risico's in de gebiedsdossiers wordt versterkt. Uitwerking hiervan vindt plaats in het kader van het protocol monitoring en toetsing drinkwaterbronnen KRW, onder regie van de provincies en in samenwerking met de drinkwaterbedrijven.

3.3 Bepalen (rest)opgave winning

Werkwijze bepalen (rest)opgave

De (rest)opgave voor de winning wordt bepaald door in beeld te brengen:

- mate waarin doelen (nog) niet worden gehaald (problemen) dan wel mogelijk niet worden gehaald (risico's);
- oorzaken die ten grondslag liggen aan de gesignaleerde problemen en risico's op basis van een nadere analyse;
- mate waarin reeds maatregelen zijn genomen om de gesignaleerde problemen en risico's aan te pakken c.q. af te dekken.

Deze (rest)opgave vormt de basis voor het maken van afspraken over te nemen (aanvullende) maatregelen in het uitvoeringsprogramma.

Restopgave monitoring

Bij het bepalen van de (rest)opgave van de winning wordt tevens een check gedaan of de monitoring voldoende is toegerust. Bijvoorbeeld door te bepalen of er parameters ontbreken die op grond van gesignaleerde activiteiten/emissies wel gemeten zouden moeten worden. Bij grondwater kan het ook gaan om de vraag of 'early warning' bij de winning voldoende is om risico's te signaleren/monitoren.

3.4

Inhoud gebiedsdossier voor grondwater- en oppervlaktewaterwinningen

Deze paragraaf beschrijft per type winning de inhoudsopgave voor het gebiedsdossier. Dit betreft:

- grondwaterwinningen (tabel 3.1);
- oppervlaktewaterwinningen (tabel 3.2).

Qua opzet zijn deze beide tabellen zoveel mogelijk vergelijkbaar.

Tabel 3.1 Inhoudsopgave gebiedsdossier grondwaterwinningen (incl. oevergrondwaterwinningen).

Inhoud gebiedsdossier grondwaterwinningen incl. oevergrondwaterwinningen	
Hoofdstuk	Bevat
Samenvatting	<ul style="list-style-type: none">• Kenmerken winning (aard, omvang, levering);• Rol en status gebiedsdossier;• Doelstellingen;• (Rest)opgave voor de winning, op basis van analyse problemen en risico's
Inleiding	<ul style="list-style-type: none">• Doel, status en reikwijdte van het gebiedsdossier;• Maatschappelijke relevantie en beleidsdoelen: landelijk en provinciaal; water- en omgevingsplannen;• Wat is er al bereikt, wat loopt er nog (resultaten op hoofdlijnen voorgaande planperiode);• Betrokken partijen en hun taken/verantwoordelijkheden.
Kenmerken winning	<ul style="list-style-type: none">• Beschrijving winning, inclusief beschermingsgebieden en winhoeveelheden (vergund en praktijk);• Ligging van het puttenveld (3-D) (géén individuele putten);• Voorzieningsgebied winning.
Bescherming winning	<ul style="list-style-type: none">• (Bestaand) beschermingsbeleid en -praktijk: kwaliteit en kwantiteit, status en reikwijdte;• Borging risico's in calamiteitenplannen;• Relevante vergunningvoorschriften winning.
Beschrijving omgeving en watersysteem	<ul style="list-style-type: none">• Beschrijving van het 3D-intrekgebied en de beschermingszones (geo)hydrologie, (geo)chemie mede op basis van conceptueel model, zoveel mogelijk ondersteund door kaartmateriaal;• Voor oevergrondwaterwinningen ook de directe omgeving van de winning voor het oppervlaktewaterdeel (zie ook tabel 3.2);• Inschatting van kwetsbaarheid van een winning voor verontreiniging (hiervoor kan bijvoorbeeld REFLECT worden gebruikt).
Water: kwaliteit & kwantiteit	Waterkwaliteit: <ul style="list-style-type: none">• Welke huidige en toekomstige probleemstoffen zijn er? Toetsing op basis van protocol monitoring en toetsing drinkwaterbronnen KRW. Waterkwantiteit: <ul style="list-style-type: none">• Zijn er risico's op niet volledig kunnen benutten van vergunde wincapaciteit (beperkingen met het oog op natuur, optrekken van verzilt grondwater, voorkomen dat een bodemverontreiniging wordt aangetrokken), toetsen aan winvergunning;• In beeld brengen van in uitvoering of in voorbereiding zijnde maatregelen.
Ruimtegebruik intrekgebied en relevante ontwikkelingen	<ul style="list-style-type: none">• Beschrijving huidig landgebruik en ondergrondgebruik en beleidsmatig vastgestelde, feitelijke toekomstige ontwikkelingen daarin, zoveel mogelijk ondersteund door kaartmateriaal;• Inventarisatie emissiebronnen (diffuse bronnen, lijnbronnen, puntbronnen);

Inhoud gebiedsdossier grondwaterwinningen incl. oevergrondwaterwinningen	
Hoofdstuk	Bevat
	<ul style="list-style-type: none"> • Relevante ontwikkelingen voor kwantiteit en kwaliteit meenemen gericht op betrokken winning en beschouwde planperiode.
(Rest)opgave voor de winning	<ul style="list-style-type: none"> • Analyse waterkwaliteit: <ul style="list-style-type: none"> ○ Problemen en risico's in beeld: resultaten monitoring waterkwaliteit combineren met de fysieke kwetsbaarheid en het ruimtegebruik; ○ Relateren van bestaande actuele situatie waterkwaliteit en de gesignaleerde problemen en risico's aan de KRW-doelen; ○ Wat is op basis hiervan de (resterende) opgave voor de winning; ○ Welke oorzaken / bronnen zijn in beeld voor de gesignaleerde problemen en risico's • Analyse waterkwantiteit: <ul style="list-style-type: none"> ○ Analyse huidige situatie en relevante ontwikkelingen m.b.t. het benutten van de winvergunning; ○ Welke risico's zijn reeds afgedekt met maatregelen; ○ Wat is de (resterende) opgave. • Risicoanalyse ruimtelijke ontwikkelingen (inclusief ondergrond): <ul style="list-style-type: none"> ○ Welke ruimtelijke functies / ontwikkelingen kunnen aanleiding geven tot risico's voor de winning; ○ In hoeverre zijn deze risico's mogelijk reeds afgedekt middels preventieve maatregelen; ○ Wat is de (resterende) opgave. • Check monitoring: <ul style="list-style-type: none"> ○ Ontbreken er parameters die op grond van activiteiten/emissies wel gemeten zouden moeten worden? ○ Voldoet 'early warning' bij winning om risico's te signaleren/monitoren?
Definities	Gehanteerde begrippen en afkortingen.
Referenties	Verwijzingen naar relevante informatiebronnen, studies.

Tabel 3.2 Inhoudsopgave gebiedsdossier oppervlaktewaterwinningen.

Inhoud gebiedsdossier oppervlaktewaterwinningen	
Hoofdstuk	Bevat
Samenvatting	<ul style="list-style-type: none"> • Kenmerken winning (aard, omvang, levering); • Rol en status gebiedsdossier; • Doelstellingen (rivierdossier en gebiedsdossier winning); • (Rest)opgave voor de winning, op basis van analyse problemen en risico's
Inleiding	<ul style="list-style-type: none"> • Doel, status en reikwijdte van het gebiedsdossier; • Relatie tussen rivierdossier en gebiedsdossier winning; • Maatschappelijke relevantie en beleidsdoelen, landelijk en regionaal/provinciaal, waterbeheer- en omgevingsplannen; • Wat is er al bereikt, wat loopt er nog (resultaten op hoofdlijnen voorgaande planperiode); • Betrokken partijen en hun taken/verantwoordelijkheden.
Kenmerken winning	<ul style="list-style-type: none"> • Beschrijving winning, inclusief productiecapaciteit; • Ligging van de winning; • Voorzieningsgebied winning; • Innamestops en hun oorzaken; • Overbruggingscapaciteit (bij innamestops).
Bescherming winning	<ul style="list-style-type: none"> • (Bestaand) beschermingsbeleid en –praktijk, beschermingszones en nadere uitwerking in maatregelen; • Korte beschrijving systematiek & gemaakte afspraken over alarmering bij calamiteiten.

Inhoud gebiedsdossier oppervlaktewaterwinningen	
Hoofdstuk	Bevat
Watersysteem ⁶	Beschrijving belangrijkste hydrologische kenmerken: <ul style="list-style-type: none"> • waterbalans op hoofdlijnen; • seizoensvariaties en gevolg voor waterbalans; • relatieve bijdrage van lozingen, kwel en onttrekkingen tijdens verschillende afvoersituaties; • toelichten aan de hand van figuren/kaartmateriaal waarmee interactie in beeld komt.
Waterkwaliteit	Welke huidige en toekomstige probleemstoffen zijn er? Toetsing op basis van protocol monitoring en toetsing drinkwaterbronnen KRW.
Ruimtegebruik rondom beschermingszone en relevante ontwikkelingen	<ul style="list-style-type: none"> • Huidig ruimtegebruik (land en water)beschermingszone en ontwikkelingen, zoveel mogelijk ondersteund door kaartmateriaal met voldoende detail, inclusief lozingen van bedrijven, baggerwerk, grondverzet e.d.; • Relevante ontwikkelingen voor kwantiteit en kwaliteit meenemen gericht op betrokken winning en beschouwde planperiode; • Inclusief inschatting risico's vanwege calamiteiten / incidenten.
Emissiebronnen	<ul style="list-style-type: none"> • Belangrijkste effluentlozingen op hoofd- en regionaal watersysteem en omvang; • Belangrijkste industriële lozers van stoffen en koelwaterlozingen; • Ligging grensovergangen en grensmeetlocaties en bijdragen vanuit buitenland via deze grensovergangen; • Landgebruik (i.v.m. gebruik gewasbeschermingsmiddelen).
(Rest)opgave voor de winning	<ul style="list-style-type: none"> • Analyse (potentiële) probleemstoffen: <ul style="list-style-type: none"> ○ welke (potentiële) probleemstoffen moeten worden aangepakt om KRW-doelen te behalen? ○ geef op basis hiervan een beeld van de resterende opgave voor de winning; ○ welke oorzaken / bronnen zijn in beeld voor de gesignaleerde problemen en risico's. • Analyse calamiteiten / incidenten: <ul style="list-style-type: none"> ○ wat zijn risico's? ○ kaartinformatie beschermingszone⁷; ○ korte beschrijving risicovolle activiteiten binnen beschermingszone + analyse of deze zijn afgedekt via calamiteitenbeheersing; ○ wat is op basis hiervan de (resterende) opgave? • Check op monitoring: ontbreken er parameters die op grond van activiteiten/emissies wel gemeten zouden moeten worden?⁸
Definities	Gehanteerde begrippen en afkortingen
Referenties	Verwijzingen naar relevante informatiebronnen, studies.

⁶ Voor gebiedsdossiers van de individuele winningen vanuit rijkswateren in het Rijn- en Maasstroomgebied betreft dit de directe omgeving van de winning. Daarnaast worden voor het Nederlandse deel van het stroomgebied bovenstrooms van de winningen in het Rijn- en Maasstroomgebied rivierdossiers opgesteld. Voor regionale wateren zoals de Drentsche Aa en Overijsselse Vecht wordt het hele (Nederlandse deel van) het stroomgebied beschreven.

⁷ Dit geldt met name voor beschermingszones die begrensd zijn op basis van de tijdsduur waarop een verontreiniging het innamepunt kan bereiken, zoals de zesuurszones bij innamepunten uit rijkswateren. Calamiteiten binnen deze zesuurszone kunnen tot acute risico's voor de drinkwaterproductie leiden. Nagegaan moet worden of gebruikelijke beheersmaatregelen nog volstaan.

⁸ In rivierdossiers vindt analyse plaats van het monitoringprogramma: ontbreken er parameters die op grond van activiteiten/emissies wel gemeten zouden moeten worden? Bij dossiers innamepunt wordt nagegaan of er in de directe omgeving activiteiten/emissies zijn die aanleiding zijn om bepaalde parameters te monitoren.

Uitvoeringsprogramma: van problemen en risico's naar maatregelen

In het uitvoeringsprogramma maken partijen afspraken over de maatregelen waarmee de problemen en risico's uit de gebiedsdossiers worden aangepakt dan wel zoveel als mogelijk worden ondervangen. Het uitvoeringsprogramma geeft tevens inzicht in de mate van doelbereik aan het eind van de planperiode op basis van de overeengekomen maatregelen.

4.1 Van problemen en risico's naar maatregelen

In tabel 4.1 is een overzicht opgenomen van te doorlopen stappen die worden onderscheiden om te komen van de problemen en risico's uit de gebiedsdossiers naar maatregelen in het uitvoeringsprogramma en het maken van afspraken over doorwerking, uitvoering en monitoring ervan. Een aantal stappen wordt vervolgens nader toegelicht.

Tabel 4.1 Te doorlopen stappen van problemen en risico's in het gebiedsdossier naar maatregelen in het uitvoeringsprogramma

Omschrijving	Doel	Maakt deel uit van
1. Vaststellen (rest)opgave winning	Vertrekpunt voor uitvoeringsprogramma	Gebiedsdossier
2. Bepalen mogelijke maatregelen en verwacht effect, benaderd vanuit de keten.	Brede analyse van mogelijkheden. Voorkomen van op voorhand uitsluiten van niet realistisch geachte maatregelen, die mogelijk wel veel effect kunnen hebben.	Uitvoeringsprogramma
3. Selectie effectieve maatregelen(pakketten): Welke maatregelen of combinaties daarvan zijn het meest effectief? Hoe kan dit worden gemonitord?	Gezamenlijk maatregelen koppelen aan doelbereik, gebruik waar nodig expert judgement. Vooraf vaststellen hoe bijdrage aan doelbereik kan worden gemonitord.	Uitvoeringsprogramma
4. Onderbouwen keuze maatregelenpakket	Doelbereik, preventieladder (Nota Drinkwater) en kosteneffectiviteit leidend voor keuze van maatregelen. Als doelen niet worden behaald: dit expliciet benoemen in uitvoeringsprogramma.	Uitvoeringsprogramma
5. Uitvoeren ex ante evaluatie	Zichtbaar maken wat met het uiteindelijke maatregelenpakket wordt bereikt en waar doelen mogelijk nog niet worden gehaald.	Uitvoeringsprogramma
6. Benoemen waar de in stap 4 gekozen maatregelen in kunnen doorwerken (KRW-plannen, gemeentelijke plannen etc.).	Verankeren van maatregelen in (wettelijke) plannen/programma's borgt dat deze op de agenda blijven.	Uitvoeringsprogramma
7. Vastleggen afspraken (maatregel + verwacht effect, doorwerking, verantwoordelijke partij, planning, monitoring maatregel en effect, financiering).	Bereiken overeenstemming met partners over maatregelen(pakket) ter voorbereiding van de bestuurlijke bekrachtiging.	Uitvoeringsprogramma
8. Bestuurlijk bekrachtigen afspraken	Vormgeven aan zorgplicht Drinkwaterwet (Art. 2.1) en voorkomen dat maatregelen niet worden uitgevoerd.	Bestuurlijk traject

9. Doorwerking naar reguliere plannen en overige instrumenten	Verankeren feitelijke uitvoering van maatregelen	Waterplannen, omgevingsplannen, bestemmingsplannen, Calamiteitenplannen
---	--	---

4.2

Maatregelen, effectiviteit en doelbereik

Accent op effectieve maatregelen en vergroten inzicht in mate van doelbereik

Over te nemen maatregelen wordt, mede in het licht van de KRW, afgesproken:

- accent te leggen op maatregelen die problemen en risico's daadwerkelijk aanpakken en doelen dichterbij brengen;
- het inzicht in effectiviteit en mate van doelbereik daartoe gezamenlijk te vergroten.

Kwantitatief inzicht in de bijdrage van maatregelen aan het doelbereik is vaak niet eenvoudig te verkrijgen. Het watersysteem is complex door de veelheid van (potentiële) bronnen en actoren. Bij grondwater is er bovendien vaak sprake van een vertraagde en niet-eenduidige respons van het systeem op maatregelen. Hierdoor is het moeilijk causale verbanden te leggen, zowel terugkijkend naar de oorzaak van een probleem of risico als vooruitkijkend om de effectiviteit of mate van doelbereik van maatregelen te beoordelen. Hierdoor vereist het identificeren van effectieve maatregelen het zo goed mogelijk in beeld brengen van zowel het fysieke watersysteem als de wijze waarop partijen daar invloed op hebben.

Het selecteren van effectieve maatregelen en het bepalen van de mate van doelbereik is daarom in tabel 4.2 beschreven via een procesmatige aanpak, waarbij zoveel mogelijk (lokale) kennis van het systeem wordt benut. De tabel vormt een nadere uitwerking van de meest relevante stappen uit tabel 4.1, waarbij huidige inzichten en ervaringen van betrokken partijen zijn meegenomen⁹. Partijen spreken af kennis op dit vlak gezamenlijk te vergroten.

Tabel 4.2 Omschrijving processtappen om effectiviteit van maatregelen en mate van doelbereik nader te bepalen.

Wat	Hoe
Selecteer stoffen die normen of signaleringswaarden overschrijden (problemen) of dreigen te overschrijden (risico's)	Onderdeel van gebiedsdossier. Sluit voor eventuele clustering van stoffen tot stofgroepen aan bij de eindevaluatie gebiedsdossiers: <ul style="list-style-type: none"> - gewasbeschermingsmiddelen; - vermisting; - opkomende stoffen zoals geneesmiddelen; - oude bodemverontreinigingen.
Analyseer oorzaak van problemen en risico's	Onderdeel van gebiedsdossier. Harde causale verbanden tussen problemen en oorzaken (potentiële bronnen en actoren) laten zich vaak slecht leggen. Via onderzoek en expert judgement / gezamenlijke analyse kunnen (meest waarschijnlijke) oorzaken van problemen en risico's in beeld worden gebracht.
Stel long list van denkbare maatregelen op	Bedenk gezamenlijk maatregelen. Onderscheid verschillende typen maatregelen: <ul style="list-style-type: none"> - preventieve en curatieve maatregelen; - lokale, regionale en generieke maatregelen; - bron-, pad- en objectgerichte maatregelen; - vergelijkbare maatregelen die elders succesvol zijn om vergelijkbare problemen aan te pakken.

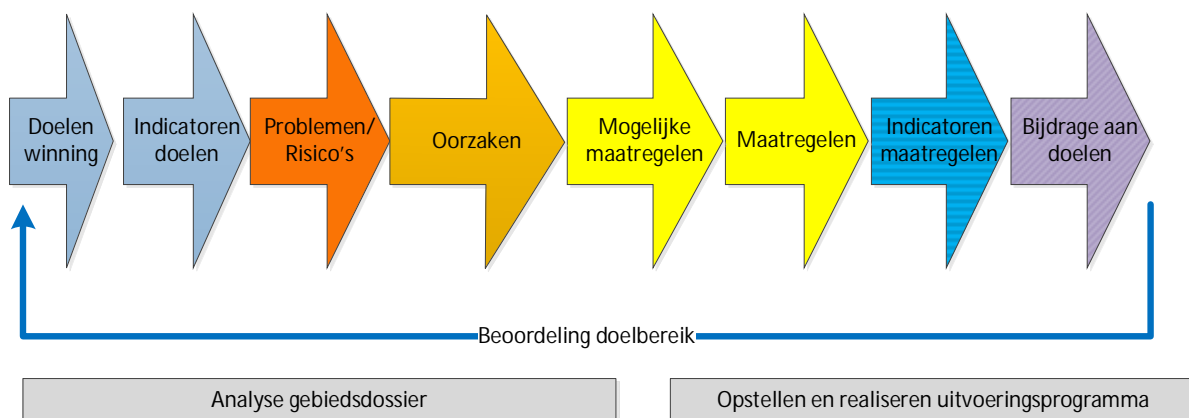
⁹ De tabel is bedoeld als globaal handvat/voorbeeld, afgeleid van een workshop door de landelijke projectgroep gebiedsdossiers. Voor grondwaterwinningen kan het proces mogelijk complexer zijn dan bij oppervlaktewaterwinningen. Het aspect kwantiteit is in de tabel buiten beschouwing gebleven, maar moet uiteraard ook worden meegenomen.

Selecteer effectieve maatregelen of maatregelpakketten	Selecteer via expert judgement / gezamenlijke analyse de meest effectieve maatregelen c.q. maatregelpakketten en schat effectiviteit c.q. onzekerheid daarvan in – zo mogelijk per maatregel.
Ex ante inschatting effectiviteit c.q. doelbereik	Harde causale verbanden tussen maatregelen / maatregelpakketten en de impact daarvan op problemen en risico's laten zich vaak slecht leggen. Via onderzoek en expert judgement / gezamenlijke analyse en de monitoringsdata zal inzicht in effectiviteit & mate van doelbereik de komende jaren toenemen.
Vastleggen maatregelen c.q. maatregelpakketten	Bereik overeenstemming met de partners welke maatregelen c.q. maatregelpakketten op basis van deze analyse nodig zijn voor realiseren doelen c.q. welke maatregelen daarvoor het belangrijkste zijn.

Indicatoren

Bij het monitoren 'of we op de goede weg zijn', kunnen verschillende indicatoren worden gebruikt. Voor het beoordelen van de winning is de waterkwaliteit of -kwantiteit een goede indicator. Voor het beoordelen van de voortgang van maatregelen ligt het meer voor de hand om een indicator dichtbij de uitvoering of uitvoerder van de maatregel te kiezen (bijvoorbeeld aantallen emissiearme stallen, aantal innamestops bij oppervlaktewaterwinningen). In de praktijk zal een combinatie van indicatoren worden gebruikt.

Figuur 2 geeft de methodiek voor de beoordeling van effectiviteit en doelbereik schematisch weer.

Figuur 2. Methodiek beoordeling effectiviteit en doelbereik.

4.3

Ex ante evaluatie

Doel en werkwijze

De ex ante evaluatie, als onderdeel van het uitvoeringsprogramma, moet inzicht geven in de mate van doelbereik aan het eind van de planperiode. De ex ante evaluatie gaat uit van de ingeschatte gezamenlijke effectiviteit van de voorgenomen maatregelen om de in het gebiedsdossier gesignaleerde problemen en risico's aan te pakken respectievelijk te ondervangen.

Om tot een ex ante evaluatie te komen:

- wordt de (rest)opgave voor de winning zoals die in het gebiedsdossier is bepaald als vertrekpunt genomen;
- wordt uitgegaan van de voorgenomen maatregelen in het uitvoeringsprogramma;
- wordt ingeschat in welke mate deze maatregelen al dan niet voldoende zijn om de gestelde doelen te halen;

- wordt zo concreet als mogelijk aangegeven waar doelen naar verwachting (nog) niet worden gehaald en wat daarvan de reden is.

Schaalniveau

De ex ante evaluatie wordt op winningniveau uitgevoerd. Afhankelijk van het schaalniveau waarmee problemen zich aandienen, kan er aanleiding zijn de ex ante evaluatie naar landelijk niveau te tillen. Bijvoorbeeld als er voor de oplossing van het probleem om een mix aan gebiedsgerichte en generieke maatregelen wordt gevraagd. Een ex ante evaluatie op landelijke schaal kan ook onderdeel uitmaken van bredere landelijke verkenningen (bijvoorbeeld voor nitraat).

4.4

Inhoud uitvoeringsprogramma

In het verlengde van de inhoudsopgave voor de gebiedsdossiers is in tabel 4.3 een inhoudsopgave voor het uitvoeringsprogramma weergegeven.

Er wordt geen onderscheid gemaakt per type winning. Er kan voor worden gekozen een uitvoeringsprogramma op te stellen voor bijvoorbeeld alle winningen waar een provincie of waterbeheerder de regie op voert.

Tabel 4.3. Inhoudsopgave uitvoeringsprogramma bij gebiedsdossiers voor drinkwaterwinningen.

Inhoud uitvoeringsprogramma bij gebiedsdossier drinkwaterwinningen	
Hoofdstuk	Bevat
Samenvatting (per uitvoeringsprogramma of per provincie / waterbeheerder)	<ul style="list-style-type: none"> • Aanleiding; • Kenmerken winning (aard, omvang, levering) • Betrokken partijen; • Status en reikwijdte van het uitvoeringsprogramma; • Opgave en urgentie; • Overzicht geselecteerde maatregelen per winning + kosten en kostentoedeling.
1. Inleiding	<ul style="list-style-type: none"> • Aanleiding, doel, reikwijdte en verankering van het uitvoeringsprogramma; • Gevolgd proces en betrokken partijen; • Werkwijze ontwikkeling en selectie maatregelen; • Leeswijzer.
2. Organisatie en verantwoordelijkheden	<ul style="list-style-type: none"> • Deelnemende partijen en regierol; • Organisatie en aansturing; • Overzicht verantwoordelijkheden drinkwaterbescherming (wie is waarvoor verantwoordelijk, zorgplicht).
3. (Rest)opgave voor de winning en identificatie van mogelijke maatregelen	<ul style="list-style-type: none"> • Samenvatting (rest)opgave voor de winning op basis van gebiedsdossier; • Welke maatregelen zijn er mogelijk - gezien vanuit de keten - om problemen en risico's aan te pakken.
4. Afweging van maatregelen	<ul style="list-style-type: none"> • Beoordeling en selectie maatregelen op effectiviteit, technische haalbaarheid en betaalbaarheid; • Motivatie waarom maatregelen afvallen (bv. vanwege beperkte effectiviteit, kosten of ontbreken bestuurlijk draagvlak); • Ex ante evaluatie doelbereik.
5. Overzicht uit te voeren maatregelen	<ul style="list-style-type: none"> • De geselecteerde maatregelen; • Beoogd doelbereik; • Kosten (capaciteit en middelen); • Planning doorwerking en uitvoering maatregel; • Verantwoordelijke partij voor uitvoeren maatregel; • Kostenverdeling / -toedeling voor uitvoeren maatregel; • Overige betrokken partijen.

6. Monitoring voortgang en effectiviteit maatregelen	<ul style="list-style-type: none"> • Beschrijving hoe voortgang en effectiviteit van maatregelen wordt gevolgd: <ul style="list-style-type: none"> ○ frequentie en aard voortgangsrapportage uitvoeringsprogramma; ○ monitoring waterkwaliteit (protocol monitoring en toetsing drinkwaterbronnen KRW); ○ andere indicatoren monitoring implementatie en effecten van maatregelen.
Definities	Gehanteerde begrippen en afkortingen.
Referenties	Verwijzingen naar relevante informatiebronnen, studies.